

ЦЕНТР ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА
Національної академії наук України
1
Українського товариства охорони
пам'яток історії та культури

**ПРАЦІ ЦЕНТРУ
ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА**

Збірник наукових праць

Випуск 20

Київ–2011

Центр пам'яткознавства Національної академії наук України
і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Центру пам'яткознавства НАН України та УТОПІК
(протокол № 12 від 22 листопада 2011 р.)*

Рецензенти:

доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент НАН України Г.Ю. Івакін
доктор історичних наук, професор В.О. Горбик

Редакційна колегія

О.М. Титова (*головний редактор*), **В.І. Акуленко**, **Л.О. Гріфен**,
Т.В. Кара-Васильєва, **Б.В. Колосок**, **В.О. Константинов**, **С.І. Кот**,
С.Д. Крижицький, **А.А. Непомнящий**, **М.Т. Пархоменко**, **В.І. Попик**,
С.І. Посохов, **Л.В. Прибєга**, **Н.М. Сенченко**, **Д.В. Степовик**,
Ю.Г. Тютюнник, **О.В. Шуба**, **С.Ю. Зозуля** (*відповідальний секретар*)

Адреса редакції

вул. Івана Мазепи, 21, корп. 19, м. Київ, 01015, Україна
тел. +380 (44) 2807879, тел./факс +380 (44) 2806463
e-mail: zp_vydannja@ukr.net

Видання зареєстровано Міністерством юстиції України
(свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації –
серія КВ № 16073–4545Р від 21.12.2009 р.)

Видано Центром пам'яткознавства НАН України і УТОПІК
(Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 2429 від 07.02.2006 р.)
вул. Івана Мазепи, 21, корп. 19, м. Київ, 01015, Україна
тел./факс: +380 (44) 2807879, e-mail: m-center@ukr.net

Науковий збірник "Праці Центру пам'яткознавства" внесений
до переліку фахових видань з історичних наук та мистецтвознавства
(Постанова Президії ВАК України від 08.06.2005 р. № 2–05/5)

Видано за фінансової підтримки
Українського товариства охорони пам'яток історії та культури

Зміст

На останній сторінці обкладинки (зверху донизу): На останній сторінці обкладинки: загальний вигляд і внутрішній інтер'єр костелу у Великих Берегах (до статті С.Б. Юрченка «Відень – Великі Береги: шляхи мистецьких інфільтрацій в архітектурі Закарпаття доби пізнього середньовіччя» (стор. 95–101))

О.М. Титова Наукові видання як один із напрямів діяльності Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПІК (до видання двадцятого випуску «Праць Центру пам'яткознавства»).....5

ТЕОРІЯ, ІСТОРІЯ ТА ІСТОРІОГРАФІЯ ПAM'ЯTKOЗHABCTBА

С.І. Кот “Культурні цінності”: поняття і термін у контексті повернення та реституції предметів культури..... 10

О.В. Принь Державна система охорони культурної спадщини сучасної України: центральні органи влади 27

І.О. Старенький Діяльність подільського духовенства з охорони пам'яток архітектури в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. 32

І.А. Кравченко З історії пам'яткоохоронної справи у Києві початку ХХ ст. 51

М.О. Принь Охорона архівної спадщини на Луганщині та Донеччині в 20-х – на початку 30-х років ХХ ст. 63

Р.В. Нагнибіда Пам'ятки культурної спадщини Борщівського та Кам'янець-Подільського районів (сучасний стан і використання у туристичній сфері) 82

АРХІТЕКТУРНА ТА МІСТОБУДІВНА СПАДЩИНА

С.Б. Юрченко Відень – Великі Береги: шляхи мистецьких інфільтрацій в архітектурі Закарпаття доби пізнього середньовіччя.....96

ПАМ'ЯТКИ АРХЕОЛОГІЇ

Н.М. Рудика До питання про охорону пам'яток археології в європейських країнах 103

О.М. Кравченко Підземні комплекси монастирів козацької доби Північно-Західної Слобожанщини..... 111

Є.М. Осадчий Селітроваріння на території Північно-Західної Слобожанщини ХVІІ ст. 116

МУЗЕЄЗНАВСТВО

І.Ф. Стельмах Музейная сеть Автономной Республики Крым..... 126

Л.Д. Федорова Становлення і розвиток церковно-історичного музейництва в Києві (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) 137

Н.М. Дмитренко Внесок місцевих музеїв Північного Лівобережжя в розвиток історичного краєзнавства (20–30-ті роки ХХ ст.)..... 152

ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО В ДОКУМЕНТАХ

<i>А.А. Непомнящий</i> Новые материалы к истории Таврического общества истории, археологии и этнографии	169
<i>О.В. Харлан</i> “Щоденник з подорожі на Запоріжжя”	
<i>С.А. Таранушенка</i> як джерело архітектурно-мистецтвознавчих досліджень Дніпропетровщини	183

ІСТОРИЧНЕ ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО

<i>Д.В. Келін</i> Музей-меморіал “Букринський плацдарм”	195
<i>Г.С. Каушлієв</i> Античні пам'ятки Тавриди у вітчизняній подорожній літературі (кінець XVIII – перша третина XIX ст.)	206
<i>Е.В. Молочко</i> Фіксація стану пам'яток Криму в путівниках XIX – початку XX століття	214
<i>Э.И. Сейдалиев</i> Метательное оружие кочевников Северного Причерноморья и Крыма в XI–XIV вв.	227
<i>Д.А. Ломакін</i> Всесоюзна конференція археологів СРСР у Керчі та мусульманські пам'ятки Старого Криму: невідомі сторінки історії вивчення	234

ПАМ'ЯТКИ МИСТЕЦТВА

<i>О.Л. Майданець-Баргилевич</i> Трансформація народної культури у творах митців першої третини XX століття	239
---	-----

ПАМ'ЯТКИ НАУКИ І ТЕХНІКИ

<i>М.Ю. Тямін</i> Історія розвитку гірничовидобувного району на прикладі Кривого Рогу	248
---	-----

НЕКРОПОЛІСТИЧНІ ПАМ'ЯТКИ

<i>С.Ю. Зозуля</i> Некрополь Благовіщенського монастиря в Ніжині	259
<i>О.О. Мельник</i> Смертність парафіян церков Києво-Печерської лаври XVIII ст. (за даними метричних книг)	280
<i>Т.Э. Саргсян</i> Армянские эпитафии из Килии	291

ЦЕРКОВНЕ ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО

<i>І.А. Нетудихаткін</i> Престол Апостола Андрія Первозванного: історія створення та оновлення (середина XVIII – кінець XIX ст.)	304
--	-----

РЕЦЕНЗІЙ, ДИСКУСІЙНІ ПРОБЛЕМИ, ГІПОТЕЗИ, ПОВІДОМЛЕННЯ

<i>Т.Д. Товстенко</i> Нове слово у вивченні пізньосередньовічної та ранньомодерної фортифікації на Правобережній Україні [Рец. на кн.: Глушок О.В. Еволюція фортифікації на Правобережжі під впливом змін у тактиці облоги (XV–XVII ст.). – К.: Унів. вид-во «ПУЛЬСАРИ», 2009. – 124 с.]	327
<i>В.В. Корнієнко</i> Нова знахідка графіті зі згадкою Всеволода Ярославича у Софії Київській	330
<i>Г.М. Бичковська</i> Видавнича діяльність Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПІК (початок)	334
<i>А.І. Звіряка</i> Пам'яткоохоронний статус історичного ландшафту Київських гір і долини р. Дніпра	339
АВТОРИ ЗБІРКИ	343
ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ ЗБІРКИ	345